

مجموعه رویه های سنجش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

رشدیار (۱)

اصطلاحات و مفاهیم ارزشیابی و امتحانات

اداره کل سنجش و ارزشیابی تحصیلی

بانک سؤال : بانک سؤال مجموعه نسبتاً وسیعی از پرسش های آزمون های پیشرفت تحصیلی است که براساس محتوا و ویژگی های روان سنجی مانند سطح دشواری و روانی ملاکی هر سؤال طبقه بندی و سازماندهی شده است.

- منابع:
- ۱- اداره کل سنجش و ارزشیابی تحصیلی، واژه نامه توصیفی تحقیق و ارزشیابی، تیر ماه ۱۳۷۸
  - ۲- سیف، علی اکبر، روش های اندازه گیری و ارزشیابی آموزشی نشر دوران، ۱۳۷۵،
  - ۳- شریفی، حسن پاشا، اصول روان سنجی و روان آزمایی، انتشارات رشد، ۱۳۷۵

لغات نظرات، انتقادات و پیشنهادهای خود را به نشانی زیر برای ما ارسال فرمایید.
تهران - صندوق پستی ۱۵۸۱۷ - اداره کل سنجش و ارزشیابی تحصیلی

ب) تعریف عملیاتی واژه های ارزشیابی و امتحانات در قلمرو کاری اداره کل سنجش و ارزشیابی تحصیلی

ضوابط سنجش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی : مجموعه قوانین مدون و تصویب شده توسط شورای عالی آموزش و پرورش می باشد که اهداف ارزشیابی و سنجش توان تحصیلی دانش آموزان براساس مقررات را در بر می گیرد.

امتحانات هماهنگ : عبارت از امتحاناتی است که در بعضی از درس ها طبق برنامه معین و سؤال های یکسان در سراسر کشور یا سراسر یک استان توسط اداره کل سنجش و ارزشیابی تحصیلی و یا سازمان آموزش و پرورش استان / دفتر مدارس خارج از کشور تهیه و در محل واحد آموزشی زیر نظر مدیر انجام می شود. در امتحانات داخلی تهیه سؤال ها و تصحیح اوراق امتحانی بر عهده معلمان مربوط می باشد.

امتحانات نهایی : امتحانات درس هایی از پایه سوم متوسطه است که به صورت سراسری (کشوری) با برنامه هم زمان و سؤال های یکسان، توسط اداره کل سنجش و ارزشیابی تحصیلی تهیه می شود و زیر نظر سازمان آموزش و پرورش استان / دفتر مدارس خارج از کشور به وسیله عوامل اجرایی امتحانات (هیات متعنه) که از طرف ادارات آموزش و پرورش شهر ستانها و مناطق معین می شود برگزار می گردد. در امتحانات نهایی برگزاری امتحان و تصحیح اوراق به صورت متمرکز انجام می شود.

تأییدیه تحصیلی : به سندی گفته می شود که مندرجات مدارک تحصیلی دوره های مختلف در آن، مورد تأیید قرار می گیرد.

ارزش تحصیلی : به سندی اطلاق می شود که نشان دهنده ارزش مدرک تحصیلی از نظر علمی و استخدای با توجه به آراء صادره از مراجع ذی صلاح قانونی می باشد.

مقدمه

یکی از تخصص های مورد نیاز دست اندر کاران تعلیم و تربیت در سطوح مختلف سازمانی و اجرایی برخوردار بودن از دانش ، مهارت سنجش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی می باشد که فقدان آن در عرصه عمل و اجرا ناکار آمدی فرآیند یاددهی . یادگیری را به دنبال خواهد داشت. باوجود آگاهی از توانایی های علمی و تجربی دبیران و معلمان گرامی و مدیران آگاه و دلسوز واحدهای آموزشی در حیطه سنجش و ارزشیابی پیشرفت تحصیلی، لیکن به دلیل اهمیت موضوع و نیز طرافت ها و پیچیدگی های این امر، اداره کل سنجش و ارزشیابی تحصیلی بنا بر مسؤلیت و رسالت سازمانی و درک تاثیر این عامل در ارتقاء بهره وری و بهبود اثر بخشی نظام تعلیم و تربیت مصمم است علاوه بر فعالیت هایی که در ابعاد مختلف علمی . آموزشی، پژوهشی و اجرایی دنبال می کند برنامه ها و پیام هایی که متضمن اهداف اشاره شده است را در قالب بروشورهای مستمری با موضوعات ذیل تهیه و به کلیه واحدهای آموزشی دوره متوسطه کشور ارسال نماید.

امید است با عنایت همکاران ارجمند در جهت تحقق اهداف آموزشی و تربیتی شاهد تعاملی پویا، مستمر و پایدار باشیم، فهرست بعضی از عناوین و موضوعاتی که در چند شماره دنبال خواهد شد عبارت است از : الف. اصطلاحات و مفاهیم ارزشیابی و امتحانات ب. ارزشیابی تکوینی و شیوه اجرای آن پ. عوامل مؤثر بر امتحان ت. اصول طراحی سؤالات تشریحی ث. اصول طراحی سؤالات چهار گزینه ای ج. تحلیل و توصیف نتایج آزمون

الف) تعریف اصطلاحات و مفاهیم ارزشیابی پیشرفت تحصیلی

ارزشیابی (Evaluation): اصطلاح ارزشیابی یا ارزیابی به طور ساده به تعیین ارزش (Value) برای هر چیز یادآوری ارزشی (judgement Value) کردن گفته می شود.

ارزشیابی به یک فرآیند نظام دار برای جمع آوری، تحلیل و تفسیر اطلاعات گفته می شود به این منظور که تعیین می شود آیا هدف های مورد نظر تحقق یافته اند یا در حال تحقق یافتن هستند و به چه میزان.

ارزشیابی پیشرفت تحصیلی: (Academic (Scholastic achievement evaluation) ارزشیابی پیشرفت تحصیلی عبارت است از سنجش عملکرد یادگیرندگان و مقایسه نتایج حاصل با هدف های آموزشی از پیش تعیین شده به منظور تصمیم گیری در این باره که آیا فعالیت های آموزشی معلم و کوشش های یادگیری دانش آموزان یا دانشجویان به نتایج مطلوب انجامیده اند و به چه میزان.

ارزشیابی آغازین (Preassessment): نخستین ارزشیابی معلم که پیش از فعالیت های آموزشی او به اجرا در می آید ارزشیابی آغازین نامیده می شود.

ارزشیابی تکوینی (Formative evaluation): آنچه عمدتاً به منظور کمک به اصلاح موضوع مورد ارزشیابی، یعنی برنامه یا روش آموزشی، مورد استفاده قرار می گیرد ارزشیابی تکوینی نام دارد.

ارزشیابی تشخیصی (Diagnostic evaluation) : نوعی از ارزشیابی تکوینی است که با هدف تشخیص مشکلات یادگیری دانش آموزان در یک موضوع درسی به کار می رود و معمولاً در جریان آموزش انجام می گیرد.

ارزشیابی تراکمی یا پایانی (Summative evaluation) : در ارزشیابی تراکمی تمام امونته های دانش آموزان در طول یک دوره آموزشی تعیین می شوند و هدف آن نمره دادن به دانش آموزان و قضاوت در باره اثر بخشی کار معلم و برنامه درسی با یکدیگر است. به وسیله این ارزشیابی می توان یادگیری های متراکم دانش آموزان را در طول یک دوره آموزشی اندازه گیری کرد و چون معمولاً در پایان دوره آموزشی به عمل می آید به آن ارزشیابی پایانی نیز می گویند.

اندازه گیری (Measurement) : اندازه گیری فرآیندی که تعیین می کند یک شخص با یک چیز چه مقدار از یک ویژگی برخورددار است.

آزمون (Test) : آزمون وسیله یا روشی نظام دار برای اندازه گیری نمونه ای از رفتار است.

آزمون (Testing) : وقتی که برای اندازه گیری یکی از ویژگی های روانی یا تربیتی یک فرد یا گروهی از افراد از آزمون استفاده می شود به این عمل یا فعالیت آزمون می گویند.

سنجش (Assessment) : سنجش به یک تحلیل جامع و چند وجهی از عملکرد گفته می شود.

پرسشنامه (Questionnaire) : مجموعه ای سؤال که به روش علمی تهیه شده و ارزشیاب یا پژوهشگر از طریق آن قادر به جمع آوری اطلاعات مورد نیاز جهت انجام طرح خود می باشد.

سؤال عینی (Objective items) : به سؤالاتی اطلاق می شود که می تواند به طور عینی نمره گذاری شود. این سؤال چنان است که افراد باسخی را از میان فهرستی از پاسخ ها انتخاب می کنند.

تئذ سؤال (Stem) : بخش مقدمانی یک سؤال عینی را تئذ سؤال گویند.

سؤال انشایی (Essay items) : نوعی سؤال که دانش آموز تقریباً باسخی طولانی را که تا چند بند می رسد نوشته و سازمان دهد.

سؤال جور کردنی (Matching item) : عبارت از سؤالی که شامل دو ستون سؤال و جواب است و از دانش آموز خواسته می شود که بین موارد دو ستون ارتباط را پیدا کند.

سؤال چند گزینه ای (Multiple choice item) : عبارت از شکلی از سؤال است که در آن آزمایش شونده پاسخ صحیح را از یک فهرست گزینه های محتمل انتخاب می کند.

سؤال صحیح - غلط (True - False item) : عبارت از شکلی از سؤال است که در آن امتحان شونده بیان می دارد که آیا جمله ای که در اختیارش قرار داده شده صحیح یا غلط است.

نمره گذاری تحلیلی (Analytic Scoring) : عبارت از نوعی نمره گذاری سؤالات انشایی است که در آن نکات خاص هر پاسخ صحیح شناسایی شده و به طور جداگانه نمره گذاری می شود.

جدول مشخصات (Table of specifications) : عبارت از یک جدول دو بعدی است که شامل محتوا و فرآیند شناختی مورد استفاده در طرح ریزی یک آزمون می باشد.

امتحان (Examination) : عبارت است از تعدادی سؤال که به صورت گزینش تصادفی از جامعه ای از سؤال ها تهیه می شود و یا به عبارت دیگر عبارت از یک وسیله یا روشی که در آن آزمودنی ها با تعدادی سؤال های همخوان و هماهنگ با یکدیگر مواجه می گردند، یا به انجام فعالیت های علمی وادار می شوند، که در آن نتیجه این شرایط و در خاتمه موقعیت، می توان تواناییهای افراد شرکت کننده در امتحان مقایسه ای کمی به دست آورد.

روایی (Validity) : روایی اصطلاحی است که آزمون برای تحقق بخشیدن به آن درست شده است اشاره می کند به سخنی دیگر آزمونی دارای روایی است که برای اندازه گیری آنچه مورد نظر است مناسب باشد.

پایایی (Reliability) : پایایی یک وسیله اندازه گیری به دقت آن اشاره می کند. یک آزمون در صورتی دارای پایایی است که اگر در یک فاصله زمانی کوتاه چندین بار به گروه واحدی از افراد بدهیم نتایج حاصل نزدیک به هم باشد.